

RÜŞTÜ BOZKURT

İyi Niyetli Politikacı Dostların Engelleri

Eğilimlerin yarattığı fırsat ve tehlikeleri doğru öngörmemiz, işimiz için gerekli ayrıntı bilgisine sahip olmamız, sistemin işleyişini ve reform ihtiyacını kavramamız, iyi bir politikacı olmanın gerek şartı. Bu gerek şarta bir başkasını daha eklemek gerekiyor: "Proje odaklı siyaset yapma."

Oldum olası politikaya ilgi duyanlara, politikayla uğraşanlara, politikanın gerektirdiği Eyüp sabrını gösterenlere "saygı" duyarım. Üstelik, politikayı bir "rant kapısı" olarak görmeyen, bir "hizmet aracı" olarak algılayan; özveri duygusuna ve iyi niyetine hiçbir art niyetin gölgesini düşürmemiş politikacı dostlara ayrı bir sevgim ve saygım var.

Su katılmamış bir iyi niyetle yola çıkarak, iyi işler yapmak isteyen politikacı dostların hangi engellerle karşılaştıklarını düşündüm. Bir dizi engel geldi aklıma. O engellerden sadece beşini bu yazıda sizlerle paylaşmak istiyorum:

- Eğilimlerin farkına varamama,
- Ayrıntı bilgisi erişememiş olma,
- Sistemi göz ardı ederek düşünme,
- Proje odaklı olmayan siyaset yapma,
- Arkasında bir sivil inisiyatifin desteğini almadan yola çıkma.

EĞİLİMLERLE YÖNETİM

Bir toplumu yönetme iddiasıyla yola koyulmuş her insanın temel "entelektüel araçlarından" biri "eğilimlerin farkında" değildir. Toplumun ulaştığı uygarlık düzeyinin arka planını oluşturan üretim, ulaşım ve iletişim teknolojilerinin iş bütünlüğü, insan aklıyla yaratılan bütün karar ve kurumları belirler. Bu belirleyici olgu öylesine kapsayıcı, öylesine büyüktür ki, onun or-

taya çıkardığı "fırsat ve tehlikeleri" sadece öngörebiliriz. Tıpkı zaman faktörü gibi: Zamanı durduramaz, stoklayamaz, istediğimiz zaman kullanamayız. Zaman için yapacağımız tek şey, onu doğru değerlendirme ve etkin kullanmaktır. Eğilimler için de farklı bir şey söz konusu değil. Bizim dışımızda oluşan, kendi mecrasında ilerleyen eğilimleri öngörebilir, yarattığı fırsat ve tehlikeleri kendi olanak ve kısıtlarımızla dengeleyebiliriz; ama onu durdurma, saklama ve istediğimiz zaman değerlendirme şansımız yoktur.

Ülke yönetimine soyunmuş her insanın, her sabah kendine sorması gerekir: Dünya genelinde eğilimlerin yarattığı fırsatları değerlendirebiliyor, hangi tehlikeleri en az kayıpla atlatabiliyorum? Bu konuda, yönetme iddiasını taşıdığım topluma nasıl bir katkıda bulunuyorum? Bu soruların yanıtı, bu sorularla ilgili "zihni berraklık" politikacının başarısının temel ölçütlerinden biri.

AYRINTI BİLGİSİNE İHTİYAÇ

Bilim tam da bu noktada devreye giriyor. Yaşadığımız evren hiç anlaşılmayacak kadar bir kaos ortamı değil. Ama hiçbir şeyin değişmediği bir özden de yoksun. Çaba gösterildiği zaman onun ayrıntıdaki dinamiklerini anlayabiliyor, yasalarının farkına varıyor, o yasaları kullanarak geliştirdiğimiz metot ve araçlarla yaşamımızı renklendiriyor, çeşitlendiriyor, zenginleştiriyor ve kolaylaştırıyoruz.

Giderek sonsuz büyük ile sonsuz küçük arasında parçalanmış bilgi işimizi bir yandan kolaylaştırırken; öte yandan kirlilik nedeniyle güçlükler de yaratıyor. Ülke yönetme iddiasını taşıyan insanın, olguları yönlendiren "ayrıntı bilgisine" sahip olması, en az "eğilimleri" öngörmesi kadar önemli.

Hemen hemen hiçbir konuda tutarlı kayıt sisteminde sahip olmayan, elinin altında dinamik bir envanteri bulunmayan, mesleklerin ve işlerin net tanımları yapılmamış bir ülkede politikacının "rasyonel çözümler" üretmesi mümkün mü? Şöyle ilgi alanlarımıza bakalım: Net bilgilere erişebildiğimiz ve üzerinde birleşebildiğimiz tanımları olan bir alan var mı?

Hangi sivil inisiyatifimiz kendi alanında çalışan bütün insanları örgütleyebildi? Mobilya üreticisinden kalıpcısına, dökümcüsünden plastik atölyelerine, ki-me esnaf diyeceğimiz, hizmet işletmelerinin niteliğine net rakamlarımız, birleşebileceğimiz tanımlarımız yok. Kuşkusuz tanımlama her şey değil, ama tanımlamadan bir konunun çerçevesini nasıl çizer, gelişmelerin yönünü ve hızını nasıl belirler, geribildirim mekanizmalarını nasıl işletebiliriz ki!

Şeytan giderek daha ince ayrıntılar içinde saklanıyor. Genel eğilimleri bilmemiz tek başına bir şey ifade etmiyor. İnce ayrıntıları, temeldeki dinamikleri de iyi bilmemiz gerekiyor ki, iyi yönetim yollarının taşlarını döşeme şansımız olsun.

SİSTEMİ KAVRAMALI

Eğilimler ve ayrıntı bilgisi sadece bir ilk adım. Eğilimlerin ve ayrıntıdaki dinamiklerin yarattığı "kurumların işleyişi", bir başka anlatımla "sistemin çalışması" da iyi niyetli politikacının önündeki önemli engellerden bir diğeri. Ülkesine gerçekten hizmet edebilen bir politikacı olabilmenin gerek şartları arasında, sistemin temel işleyişini kavrama, sistemin değiştirilmesi ve dönüştürülmesi ile ilgili net bilgilere, açık fikirlere ve bunu hayata taşıyabilecek güce sahip olma var. Bir sistemin yer altı ve yer üstü kaynakları, hukuk sistemi, finansal örgütlenme, teknolojik gelişme düzeyi, siyasi yapı ve istikrar, sınıfsal çıkarların durumu gibi, karşılıklı bağımlılık ilişkilerini yönlendirici bir dizi etkene bağlı olduğunu bilmeden "iyi yönetim" hayata taşınmıyor.

Sistemi yaratan kurumlardır. Kurumların işleyişi önemlidir. Kurumlar kendi yasal sınırları içinde işlemeli; ödünsüz olarak denetlenmelidir. Bir sistem "istisnalara" fazla önem veriyorsa orada rasyonel kaynak kullanılmıyor. Kurumlar boşluk yarattığında, toplumda yüz yüze birincil ilişkilere dayalı "himayeci" anlayış, mafya düzenine kadar ilerleyebiliyor. Sistem 25 kronu devlet bütçesinden otoparka ödeme yapan bir bakan için 250 bir kronluk araştırma yapabileme bilincine ve düzeyine erişebilirse gelişme kanallarını açabiliyor.

İyi yönetim "sistemlin boşlukları" üzerine gidebilen yönetimdir. İyi politikacı da, sistemin boşlukları için "sürekli reform yapma" gücü olmalıdır. Ülkemizde sistemin işleyişini, kurumların işleyişi üzerine kuramadığımız için, birçok iyi niyetli politikacı, kendisi için oluşturduğu beklenti ile yarattığı sonuç arasındaki çelişkiyi görerek işinden soğuyor.

Sistemin iyi işletildiği toplumlarda, politika yapma için ya siyasi rant peşinde olma ya da kendi kendini inandırma konusunda aşırı değerlendirme yapan bir zihni yapı gerekiyor.

PROJE ODAKLI SİYASET

Eğilimlerin yarattığı fırsat ve tehlikeleri doğru ön-görmemiz, işimiz için gerekli ayrıntı bilgisine sahip olmamız, sistemin işleyişini ve reform ihtiyacını kavra-

mamız, iyi bir politikacı olmanın gerek şartı. Bu gerek şarta bir başkasını daha eklemek gerekiyor: "Proje odaklı siyaset yapma."

Politikacı ne denli iyi niyetli olursa olsun, eğer "değerler üzerine siyaset yapma" çarkının içine girmişse, oluşturduğu "iktidar dili" de "muhalafet dili" de onu "iyi yönetim" yolundan saptırabilir.

Son elli yılda ülkesine büyük işler yapmış bütün büyük siyasetçilerin birkaç büyük projesi vardır: İrlanda ve Finlandiya'da farklı iki koşuldaki kalkınma ajanslarının etkileri proje odaklı zenginlik üretiminin çarpıcı örnekleridir. Türkiye'nin Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı proje odaklı çalışmanın bir başka sonucudur.

Sistem proje odaklı çalışmıyorsa, büyük olasılıkla siyasetin muhalafet dili de, iktidar söylemi de genel ve çerçeve konular üzerine oturacaktır. Böylesi genel anlatımları kavramak güçtür. O nedenle herkesin "kendine uygun yorum" yapması toplumda uzlaşma zeminini yaratmayı da güçleştirir. Projelerin ise arz ve talep yönü, teknik olanakları, maliyeti ve getirisi önceden somutlaştığı için söylemle eylem arasındaki farkı denetlemek kolaylaşır.

SİVİL İNİSİYATİF ÖRSÜ

Bizde iyi niyetli politikacıların önündeki çok büyük bir başka engel, politikacıların bir "sivil inisiyatif içinde olgunlaşma" sisteminin henüz işler hale gelmemesidir. Olgunlaşan siyasi sistemlerde, bir meslek kuruluşunun çeşitli aşamalarından geçen siyasetçi, proje geliştirme, insan ilişkileri, üretimin iç örgütlenmesindeki karşılıklı bağımlılık ilişkileri, devletlerarası ilişkilerin üzerine oturduğu temeller konusunda birikim sağlıyor, deneyimlerini artırıyor.

Ülkemizde siyasete atılanlar arasında değişik örgütlenmelerde süzülerek ilerleyenlerin sayısı sınırlı. O nedenle, sözü pişirerek söyleme alışkanlığından, bir söylemi hazırlamanın arka planına kadar her türlü konuda bir "acemilik" açıkça gözlemleniyor.

Sivil inisiyatif örsünden çıkan politikacılarımız, ülkemizin kendine özgü koşullarının ürünü olan engelleri aşmada daha çok kendine yatırım yapmaları, zamana kıymaları, tartışma geleneğini geliştirmeleri gerekiyor. Politika ciddi iştir, kendine yatırım yapılması gereken işlerin de ilk sıralarında yer alır.

Olgunlaşan siyasi sistemlerde, bir meslek kuruluşunun çeşitli aşamalarından geçen siyasetçi, proje geliştirme, insan ilişkileri, üretimin iç örgütlenmesindeki karşılıklı bağımlılık ilişkileri, devletlerarası ilişkilerin üzerine oturduğu temeller konusunda birikim sağlıyor, deneyimlerini artırıyor.